

Diakoniplan for Gausdal 2025-2028

Behov for en ny diakoniplan i Gausdal

«Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling», står det i diakoniplanen for Den norske kirke. I planen beskrives det fire overordnede temaer innen diakoni: Nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Innen disse fire temaene er det nødvendig å prioritere menighetenes diakonale aktiviteter. Samtidig understrekes det i planen, at diakoni ikke bare er tiltak og aktiviteter, men også en dimensjon i alle kirkens sammenhenger: i planleggingsarbeidet, under gudstjenester, i arbeid med trosopplæring osv.

Kirkens diakonale arbeid er blitt sammenfattet og planlagt i tidligere lokale diakoniplaner. Den nyeste av disse løp ut på dato i 2019. Deretter har det vært «koronaår», hvor mye gikk i stå. I 2021 sluttet den tidligere diakonen i Gausdal, og i våren 2022 ble det ansatt ny diakonimedarbeider. Alle de nevnte forholdene skaper et behov for å gjøre en ny vurdering av det diakonale arbeidet i Gausdal. Det må avklares, hvem i Gausdal som særlig trenger omsorg, hvilke ressurser (mennesker, kompetanser og økonomi) som er tilgjengelige, og dermed hva som kan og bør gjøres.

Diakonen (eller diakonimedarbeider) i Gausdal har til oppgave å lede det diakonale arbeid for kirken i Gausdal. Diakoniutvalg og menighetsrådene beslutter planene som legger rammen for arbeidet. I tillegg deltar både kirkens øvrige stab og mange frivillige i det diakonale arbeid. Dype sett er målet for diakoniplanen å skape en god samarbeids- og koordineringsramme for arbeidet, og å sikre at ressursene prioriteres der det er størst behov og muligheter.

I denne nye diakoniplanen, skal vi først se litt på diakonale målgrupper i Gausdal. Etterfølgende kommer det en analyse av hva som kan gjøres innen de fire områdene: Nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Som vedlegg til diakoniplanen er det en handlingsplan for Grønn menighet.

Diakonale målgrupper i Gausdal

Ved utgangen av 2023, bodde det 6177 personer i Gausdal¹. Målgruppene i Gausdal omfatter ikke kun de som er medlem i Den norske kirke, selv om andelen er høy (82,5 % i 2023 mot 63,7 % på landsplan i 2022). Blant de som ikke er medlem av Den norske kirke, er en del medlemmer av andre kristne kirkesamfunn. Noen er medlemmer av muslimske og buddhistiske trossamfunn, og noen er uten tilknytning til trossamfunn. Det diakonale arbeid strekker seg uansett utover kirken, og rammen er alle som bor i Gausdal kommune.

Når vi i det følgende skal oppsummere diakonale målgrupper, er det viktig å poengtere, at det på ingen måte handler om å peke på grupper som er svakere enn andre. For alle mennesker er sterke og svake på ulike tidspunkter og måter gjennom livet, og alle trenger vi nestekjærlighet og inkluderende fellesskap. Det handler heller om å finne kjennetegn som kan gjøre det relevant med bestemte tilbud.

Generelle målgrupper:

1. Babyer, herunder dåpsbarn og foresatte i permisjon (I 2023 ble det født 54 barn i Gausdal)
2. Barn
3. Ungdom
4. Familier
5. Enslige
6. HLBTQ+ (Forkortelse for homofile, lesbiske, bifile, trans, queer mm.)
7. Pensjonister
8. Eldre på sykehjem
9. Personer med demens (ca. 150 i Gausdal i dag. Forventes å doble seg de neste 30 årene)
10. Pårørende etter dødsfall (I 2023 døde 60 personer i Gausdal)
11. Jobbledige; dog er ledigheten lav
12. Mennesker med psykisk sykdom
13. Mennesker med funksjonshemming
14. Uføretrygdete
15. Innvandrere og flyktninger. Særlig mange er immigrert fra Øst-Europa, Tyskland, Sverige, Ukraina, afrikanske og mellomøstlige land².
16. Bønder som sliter
17. Selvmords truede ungdommer og deres pårørende

Konkrete behov og tiltak

Det neste som følger i denne diakoniplanen er en analyse av behov og muligheter for konkrete tiltak innen de fire dimensjonene: Nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. For hvert behov og tiltak peker analysen på hvilke målgrupper, som er i spill. Det pekes også på timingen i tiltakene: når og hvor ofte de bør gjennomføres – også med henblikk på kapasitet. Det presiseres, hvem som er ansvarlig for de ulike tiltakene. Mange tiltak er allerede aktive, andre er nye. Det vil være naturlig løpende å vurdere, hvilke tiltak som har liv i seg og som

¹ Tallene er hentet fra Statistisk Sentralbyrå i 2024, når ikke annen kilde er oppgitt

² Immigrasjonstallene er fra 2022, da det ikke er nyere tall tilgjengelige. 6 % av befolkningen i Gausdal er immigrert til Norge. Landene står i rekkefølge etter hvor det er flest immigranter fra. Det er flest immigranter fra Øst-Europa osv.

oppnår målene sine, og hvilke det er naturlig å slutte med. Det blir også naturlig med en løpende vurdering av kapasitet, og relevansen av andre tiltak enn de som er nevnt her.

Nestekjærlighet

Se: Behov	Handle: Tiltak	Målgruppe	Timing	Ansvarlig
Støtte ungdommer som sliter pga. kriser i familien eller personlige utfordringer	Individuell oppfølging med samtaler og aktiviteter	(3, 17) Ungdommer/ konfirmanter	Etter behov	Prest/ menighetspe dagog/diakon
Allmennmenneske lig kontakt etter dødsfall	Samtaler med pårørende på kirkegårder	(10) Etterlatte/ pårørende	Ved møte med sørgende på kirkegården	Kirketjenerne
Alle mennesker trenger støtte for å komme godt gjennom vanskelige perioder	Tilbud om sjelesorg/ samtaler og evt. hjemmebesøk	(1, 4-7, 10-16) Mennesker i krise	Tilbys ved dødsfall/ kriser og ellers på anmodning	Prester, diakon Senere evt. starte sorggruppe
Kirkelige ritualer og symbolske handlinger kan hjelpe med å bearbeide sorg	Allehelgensdags -gudstjeneste med navneopplesning, lystenning og mulighet for samtale	(10) Etterlatte/ pårørende etter dødsfall	Årlig på Allehelgensdag	Prester og diakon
Skape et liturgisk rom for stillhet og et møte med Gud	Kveldsmesse	(5-7, 11-16) Voksne / enslige	2-3 ganger/ semester. Oppstart høsten 2024	Prester og diakon
Støtte til eldre som bor på sykehjem	Besøke alle på sykehjem som ønsker det. Nattverd og andre ritualer etter behov	(8-9) Eldre på Follebutunet og Forsetunet	Besøk på hvert sykehjem annenhver uke	Diakon og etter behov også prester
Gi litt ekstra kjærlighet i anledning av julen	Utdeling av en oppmerksomhet	(7) Eldre over 80 år som bor hjemme	Årlig	Diakoniutvalg og diakon

Inkluderende fellesskap

Se: Behov/mål	Handle	Målgruppe	Timing	Ansvarlig
Fellesskap for foresatte på permisjon. For barna et første møte med kirka.	Babysang	(1) Foresatte i permisjon. Babyer/ dåpsbarn	Ukentlig/ løpende	Diakon

Trygg plass for ungdommer å være i fritiden	Fellesskap for ungdommer	(3) Ungdommer ca. 14-18 år	Avhenger av kapasitet	Diakon/menighetspedagog
Fellesskap for alle aldre i forbindelse med gudstjenester	Kirkekaffe	(1-7, 10-15) Alle aldersgrupper	På alle vanlige gudstjenester	Menighetsrådene
Opplive berikelsen i forskjellighet, skape kontakt på tvers av etnisitet og religion	Kulturfest Mat, musikk og evt. Temapanel-samtale	(2-7, 11-15) Alle aldersgrupper, etnisiteter og livssyn	Årlig	Diakon
Anerkjenne og motivere frivillige som yter en diakonal innsats	Frivilligfest	Kirkens frivillige	Årlig	Diakon og diakonutvalg
Å sikre at alle som ønsker å delta i gudstjenester kan delta	Kirkeskyss	(7-9, 12-14) Eldre og andre som ikke kommer seg til kirken uten skyss	Løpende	For tiden ved privat initiativ. På sikt foreslår diakonimedarbeider å organisere og annonsere arbeidet.
Fellesskap med livsbekreftende og meningsfullt innhold. Kontakt med kirken.	Eldreklubb	(7-9) Pensjonister – visjon om også å få med de som ikke kommer seg til andre aktiviteter	Ca. 8 ganger per år.	Diakon. Organist og frivillige medvirker
Oppmuntring og fellesskap for eldre, som ofte ikke har mulighet å dra på gudstjeneste	Andakter på Follebu- og Forsettnet Besøk av babysang på tunene	(8-9) Eldre på sykehjem	Annenhver uke Halvårlig	Prestene, organist. Diakonen ved behov for vikar Diakon

Vern om skaperverket

Se: Behov/mål	Handle	Målgruppe	Timing	Ansvarlig
Kirkens integritet: Starte innefra med miljøtenkningen	Grønn menighet	Ansatte og menighetsråd	Løpende. Gjennomgå handlingsplanen årlig på stabsmøte og menighetsrådsmøter	Menighetsråd, menighetspedagog og diakon

Inspirere til å verdsette og verne om skaperverket	Gudstjenester med miljøfokus: <ul style="list-style-type: none"> • Høsttakkefest grønnsakssuppe • Skaperverkets dag • Friluftsgudstjeneste • Setermesse 	(1-7, 11-16) Menighetene, familier, alle aldersgrupper	Årlig. Rullering på hvilke kirker som danner rammen	Prester. Diakon kan bidra
Inspirere ungdommene til å verne om skaperverket	• Klesbyttedag på Frivilligsentralen	(3) Ungdommer – med særlig fokus på å engasjere isolerte ungdommer	Årlig	Diakon og menighetspedagog
Peke på vitnesbyrdet om Gud i skaperverket. Skape rom for refleksjon om samtaler	Pilegrimsvandring	(3-6, 11-16) Ungdommer og voksne	Årlig	Menighetspedagog / Prester/ diakon
Refleksjon over menneskers relasjon til skaperverket, til Gud og til hverandre	Klimapilegrim	(3-6, 11-16) Ungdommer og voksne. Mulig å inkludere bønder	Årlig	Menighetspedagog/ diakon

Kamp for rettferdighet

Se: Behov/mål	Handle	Målgruppe	Timing	Ansvarlig
Bidra til kampen for en mer rettferdig verden	Fasteaksjon Kakelotteri	(3) og alle i Gausdal. Engasjerte konfirmanter i aksjonen.	Uken før påske	Menighetsrådene, prester, sekretær, menighetspedagog
Delta i den verdensvide kampen for rettferdighet	Misjonsavtale Årlig informasjon på misjons-gudstjeneste med besøk av organisasjonen som støttes	Menighetene	Få på plass misjonsavtaler i løpet av 2024. Løpende innsamling og informasjon. Årlig markering.	Menighetsråd, prester og diakon.

Er det noen som blir oversett?

De fleste tiltak, som retter seg mot barn og ungdommer (målgruppe 2 og 3) er å finne i trosopplæringsplanen. Barn og unge i Gausdal trives minst like godt som i resten av landet³. Det er dog verdt å bemerke at det i Gausdal - som i resten av landet - er skjedd en øking i psykiske vansker i etterkant av pandemien. Mest utsatte er barn fra lavinntektsfamilier, når det samtidig er andre risikofaktorer, som rus, vold samt grupper uten etablert sosialt nettverk. Samtidig er det på landsplan og også i Gausdal blitt mer mobbing, særlig blant 7-klassinger. Det er enkelte områder, hvor Gausdal har høyere risikofaktorer enn i Norge generelt: Det er flere barn av enslige forsørgere, og flere med barnevernstiltak. Det er også flere 17-åringer med problemer med overvekt i Gausdal (30 %) enn på landsplan (22 %). Gausdal ligger dog godt an i oppvekstbarometeret, og scorer bedre på mange punkter enn landsgjennomsnittet.

HLBTQ+ (målgruppe nr. 6) er nevnt på listen, og er naturlig tenkt inn i tiltakene avhengig av alder og livssituasjon. Likevel nevnes gruppen særskilt for å poengtere, at inklusjonen av mennesker som identifiserer seg med HLBTQ+ bør gjennomsyre all kirkens virke, på samme måte som inklusjonen av alle andre mennesker. Det er naturligvis åpning for å inkludere spesifikke initiativer etter hvert som behovene og ideene melder seg.

Arbeidsledige (målgruppe 11) håper vi får et tilfredsstillende tilbud gjennom øvrige tiltakene. Det er også verdt å tenke på at noen arbeidssøkende kan bidra på frivillig basis. Det kan også bidra til å skape nye kontakter for de arbeidssøkende.

Mennesker som har psykisk sykdom (12), funksjonshemming (13) og/eller er uføretrygdete (14) er tenkt inn i en rekke tiltak. Kirkens personale vil jobbe for universell tilrettelegging der det er mulig. Det er verd å utforske nærmere, om det finnes flere mennesker, som trenger fellesskap på dagtid.

Innvandrere og flyktninger (15) og særlig de nyest ankomne kan ha behov for støtte til å bli kjent med andre og å integrere seg. Kommunen gjør en stor innsats og har for nylig startet språkkafe i samarbeid med Frivilligsentralen. Kirkerom kan lånes ut til kristne immigranter med annen kirkelig tilhørighet.

Det har vært tydelig i mediedekningen de seneste årene, at det er mange bønder (målgruppe 16) som sliter i Gausdal. De ivaretas til dels gjennom nettverk og lag for bønder, men det er verdt å vurdere løpende, om det er grunnlag for mer støtte, kanskje særlig på vinteren. Dette gjelder for øvrig også andre næringsdrivende og øvrige yrkesgrupper.

For noen år tilbake var det flere ungdommer som tok livet sitt i Gausdal (målgruppe 21). Nylig har fire mødre startet initiativet «Gå for å leve» etter å ha mistet barn til selvmord. Kirken ønsker å støtte opp om dette.

Som nevnt vil det være naturlig løpende å vurdere, hvilke tiltak som har liv i seg og hvilke nye tiltak, som trenges i Gausdal. Når det oppstår nye ideer og behov, er det med andre ord ikke nødvendig å vente med iverksetting til denne planen utløper på dato.

³ Ifølge oppvekstprofilen for Gausdal 2023, utarbeidet av Folkehelseinstituttet

Handlingsplan for «Grønn menighet»

Forklaring av forkortelser: ST= staben, MR= menighetsrådet, GKF= Gausdal Kirkelige Fellesråd

Gudstjenesten:

1. Vi vil arrangere minst en gudstjeneste om Forbruk og rettferd i løpet av kirkeåret. For eksempel i forbindelse med høsttakkefesten.
2. Vi vil arrangere gudstjeneste i det grønne minst en gang i året

Diakoni, undervisning og informasjon:

1. Vi vil integrere forbruk og rettferds-perspektiver i vår undervisning og trosopplæring.
2. Vi vil formidle stoff om miljø, forbruk og rettferd i menighetsbladet
3. Vi vil delta i fasteaksjonen til Kirkens nødhjelp (KN) og sørge for å ha en KN-kontakt i menigheten (her foreslår vi at den som er representant i diakoniutvalget også innehar vervet som KN-kontakt).
4. Vi vil delta på minst en av kirkens nødhjelps politiske kampanjer. Det er alltid en politisk kampanje knyttet opp mot fasteaksjonen.

Innkjøp:

1. Vi vil kjøpe så lite som mulig
2. Vi vil velge miljømerkede produkter når slik finnes
3. Vi vil velge lokalt produserte matvarer når slike finnes
4. Vi vil unngå bruk av kjemikalier ved rengjøring
5. Vi vil være restriktive med å kjøpe produkter som inneholder miljøfarlige batterier
6. Vi vil unngå bruk av sprøytemidler og kunstgjødsel

Energi:

1. vi vil bruke sparepærer
2. vi vil senke temperaturen når det ikke er folk i kirka, menighetshus og kontor
3. vi vil slukke lyset i rom som ikke er i bruk
4. vi vil skru av PC-en når vi går for dagen
5. vi vil fylle opp oppvaskmaskinen før den settes på

Transport:

1. Vi vil redusere bruken av bil og fly ved tjenestereiser
2. Vi vil unngå bilkjøring i nærmiljøet og på korte turer
3. Vi vil legge til rette for sykkelparkering ved kirka

Avfall (reduksjon og håndtering):

1. Vi vil oppfordre ansatte og medlemmer til å si nei til postkassereklame
2. Vi vil kopiere på begge sider av arket
3. Vi vil reparere gamle ting i stedet for å kjøpe nye
4. Vi vil være med å arrangere byttemarked, loppemarked eller benytte gjenbruksbutikker
5. Vi vil kompostere organisk avfall
6. Vi vil levere glass og metall til resirkulering
7. Vi vil levere plast til resirkulering
8. Vi vil levere EE-avfall til godkjent mottak eller gjenbruksordning der det er mulig.